

УДК 37.015.31:172.15:37.011.3-057.875(045)

Лалак Н. В.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет
Макара Ж. М.
здобувач вищої освіти,
спеціальність 013 «Початкова освіта» ОС «Бакалавр»,
Мукачівський державний університет

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

У статті порушено проблему національно-патріотичного виховання здобувачів освіти. Авторами зацентовано увагу, що в основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української нації. Зазначено, що ефективною в контексті сьогодення є системна робота, яка передбачає забезпечення гармонійного співвідношення різних напрямів, засобів, інноваційних методів виховання дітей у процесі навчання та позакласної діяльності.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, здобувачі освіти, нова українська школа, методи і форми організації виховного процесу.

The article raises the issue of national-patriotic education of students. The authors emphasize that the system of national-patriotic education is based on the idea of the development of Ukrainian statehood as a consolidating factor in the development of Ukrainian society and the Ukrainian political nation. It is noted that effective in the context of today is the systematic work, which provides a harmonious relationship of different areas, tools, innovative methods of raising children in the learning process and extracurricular activities.

Key words: national-patriotic education, students, new Ukrainian school, methods and forms of organization of educational process.

Актуальність національно-патріотичного виховання зумовлена наявністю суперечностей між необхідністю виконання соціального замовлення щодо виховання патріота, громадянина, національно свідомої особистості й існуючою системою виховної роботи в ЗЗСО; між теоретичними знаннями

педагогів, батьків, керівників навчальних закладів щодо здійснення національно-патріотичного виховання та повсякденною соціальною практикою виховання дітей та учнівської молоді.

Варто зазначити, що під час Євромайдану і консолідації українського народу в умовах зовнішньої агресії та збройного протистояння на Сході країни, значно виріс рівень патріотизму у здобувачів освіти. Однак, процес становлення нового глобального інформаційного простору, зміна форм соціальної комунікації, зміщення морально-етичних орієнтирів в контексті сьогодення актуалізують необхідність всебічного обґрунтування нової парадигми національно-патріотичного виховання

Ідея національно-патріотичного виховання особистості втілена в державних документах, зокрема в Законі України «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, у Концепції національного виховання та інших державних і науково-методичних матеріалах, що спрямовують оновлення освітнього процесу в Україні.

Основні засади національного виховання закладено вітчизняними філософами та громадськими діячами – М. Грушевським, М. Драгомановим, Г. Сковородою тощо. Вагомий внесок у висвітлення проблеми розвитку патріотизму, національної свідомості підрастаючого покоління зробили наукові доробки І. Бега, Н. Косарева, І. Підласого, М. Рагозіна, Г. Сороки, В. Сухомлинського та інших. Способи реалізації принципів національного виховання в практичній діяльності педагогів розглянуто в наукових працях Л. Качинської, М. Красовицького, А. Розенберга тощо [4].

Мета статті – розкриття сучасних поглядів на національно-патріотичне виховання здобувачів освіти.

Логіка нашого дослідження вимагає з'ясувати сутність поняття «національно-патріотичне виховання».

В Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді зазначається, що це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів із формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [1].

Сім'я і ЗЗСО – це потенційні природні партнери у вихованні дітей. Визначальна умова взаємодії цих двох суб'єктів (батьків і педагогів) -

вичерпне уявлення про зміст виховної діяльності один одного, можливості порозуміння щодо завдань і засобів виховного впливу з метою забезпечення максимального розвитку дитини, відповідність виховних дій запланованому кінцевому результату.

Напрямами роботи нової української школи з національно-патріотичного виховання є:

- формування патріотизму, відповідальності за долю нації, держави;
- виховання розуміння високої цінності українського громадянства, внутрішньої потреби бути громадянином України;
- формування поваги до Конституції України, державної символіки;
- збереження і продовження українських культурно-історичних традицій;
- виховання шанобливого ставлення до рідних святинь, української мови, історії;
- формування національної свідомості, людської гідності, любові до рідної землі, родини, народу;
- формування соціальної активності
- виховання правової культури особистості;
- формування й розвиток духовно-моральних і загальнолюдських цінностей;
- формування у здобувачів освіти потреби до праці як першої життєвої необхідності, високої цінності й головного способу досягнення життєвого успіху;
- сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я, задоволення естетичних та культурних потреб особистості;
- виховання здатності протидіяти проявам аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадській діяльності тощо [1].

Для подолання протиріч між темпами суспільного й індивідуального соціально-культурного розвитку, сучасні заклади освіти потребують освоєння і впровадження нових педагогічних технологій та інновацій. Як показує практика, успішним може бути лише той заклад, у якому створено цілеспрямовану виховну систему роботи, що опирається на сучасні запити держави та в якому задіяні всі суб'єкти освітнього середовища. Національно-патріотичному вихованню школярів сприяють знання про довговічну героїчну боротьбу за волю, про духовні надбання народу, знання про видатних постатей українського народу. На прикладах з історії виховується національна психологія, національне світосприймання. Для виховання велике значення має історичний підхід, який допомагає збагнути й сформулювати специфічні, найактуальніші на цьому етапі розвитку українського суспільства завдання, а

саме: усвідомлення громадянами України важливості виборювати незалежність, бути гідними своєї історії, вирішувати самостійно власну долю держави, жити в мирі.

Ефективність національно-патріотичного виховання в системі виховної роботи значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, методів і форм його організації. Найчастіше педагоги використовують: уроки мужності, години спілкування, зустрічі з учасниками АТО, відвідування музеїв бойової слави, бесіди, військово-спортивні змагання, акції, ярмарки, проєкти, конкурси патріотичної пісні, прози, поезії. В основному, це традиційні усталені форми роботи. Варто зазначити, що ефективними також є проведення флешмобів, тренінгів, віртуальних мандрівок, семінарів, аукціонів, відкритих трибун тощо. Засобами національно-патріотичного виховання можуть бути як особистий приклад педагога (учитель своєю особистістю формує стійке уявлення дитини про моральність і патріотизм), так і зразки поведінки, демонстровані довколишніми людьми, вчинки, описувані як нормативні і високо оцінювані в педагогічній, художній, публіцистичній та іншій літературі, засобах масової інформації, правильно підібрані психологічні вправи та завдання.

Результати дослідження дозволили визначити, що у навчальних закладах Закарпатської області робота з національно-патріотичного виховання здійснюється комплексно – на уроках та в позакласній виховній діяльності. До прикладу, більшість педагогів системно проводять виховні позаурочні заходи, що охоплюють: цикл народних, релігійних, родинних звичаїв і свят, збирання інформації про історію свого роду; введення краєзнавчого і народознавчого матеріалу в роботу з дітьми; використання творів мистецтва народної тематики, фольклору, виховання засобами праці, організацію благодійних акцій «Турбота», «Милосердя» тощо.

Одним із пріоритетних напрямків у формуванні рис справжнього громадянина України є створення та функціонування шкільних музеїв, що сприяють розвитку національної свідомості і людської гідності, любові до рідної землі, родини, свого народу, забезпечують духовну єдність поколінь, виховують повагу до батьків, культури та історії рідного народу. Робота здобувачів освіти у шкільному музеї сприяє культивуванню кращих рис української ментальності – працелюбності, глибокого зв'язку з природою, толерантності, любові до рідної землі. Краєзнавча робота виховує не тільки духовну культуру особистості та створює умови для вільного формування нею власної світоглядної позиції, формує мовну культуру, оволодіння і вживання української мови, а й формується соціальна активність та відповідальність особистості через включення у процес вирішення актуальних проблем

сучасності. Однак, варто зазначити, що героїчні й водночас драматичні та навіть трагічні події останнього часу спонукають до оновлення експозицій шкільних музеїв, заповідників та кімнат бойової слави, зокрема щодо інформації про учасників АТО та волонтерів.

Таким чином, становлення української державності, формування громадянського суспільства, зміни в системі освіти визначають основні напрями виховної роботи з підростаючим поколінням, передбачають модернізацію освітнього процесу та актуалізують національно-патріотичне виховання. Аналіз літератури з проблеми дослідження та власний педагогічний досвід дає можливість стверджувати, що головною метою національно-патріотичного виховання здобувачів освіти є набуття ними соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у дітей незалежно від етносу особистісних рис громадян України. Процес національно-патріотичного виховання дітей і молоді повинен мати випереджувальний характер, відповідати віковим і сенситивним періодам розвитку дитини та особистісним характеристикам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>.
2. Матяшук В. П. Сучасне патріотичне виховання в школах України / В. П. Матяшук. — Тернопіль: Мандрівець, 2014. — 384 с.
3. Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки: Указ президента України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kharkivosvita.net.ua/document/4928>.
4. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін: навчально-методичний посібник / І.Д. Бех, К.О. Журба, В.А. Киричок та інші. — К.: Пед. думка, 2011. — 240 с.

Козар К. А., Маркусь Ю. М., Чекан О. І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	47
Курило О. Й., Лендел Н. В. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	52
Лалак Н. В., Макара Ж. М. СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	57
Мовчан К. М., Бондарева Д.-Т. МАРКЕТИНГОВИЙ СКЛАДНИК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК УНІВЕРСИТЕТУ.....	62
Мовчан К. М., Козлік Р. М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В БІБЛІОТЕЦІ УНІВЕРСИТЕТУ.....	65
Молнар Т. І., Варга Т. В. ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО В СУЧАСНІЙ УПРАВЛІНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ.....	68
Молнар Т. І., Граб О. В., Ледней В. Е. САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГА.....	73
Молнар Т. І., Фізер В. С. ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ З ЛІВОРУКИМИ ДІТЬМИ.....	78
Молнар Г. Д., Теличко Н. В. МОТИВАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	82
Мочан Т. М., Гунда А. І., Маховська А. І. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	85

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>